

Hukum Penjarakan Saf Solat Berjemaah

Oleh : Dr. Hj. Mohd Kamel bin Mat Salleh & Dr. Mohamad Hasif bin Jaafar

Pensyarah Kanan, Akademi Pengajian Islam Kontemporari (ACIS), UiTM Negeri Sembilan

Penularan wabak COVID-19 sudah setahun lebih melanda tanah air Malaysia.

Kes pertama yang mula dikesan positif pada 3 Februari 2020. Sehingga 14 Mac 2020, statistik yang dikeluarkan oleh Kementerian Kesihatan Malaysia setakat jam 5.00 petang menunjukkan sebanyak 41 kes baru dikesan dengan jumlah kes keseluruhan seramai 238 orang. Dalam masa yang begitu pantas wabak ini semakin menular ke seluruh negara. Disebabkan perkara tersebut, institusi fatwa di Malaysia telah mengambil pendekatan segera dalam membincangkan hukum bagi menyelesaikan pertikaian dalam kalangan masyarakat Islam. Sehingga kini umat Islam masih melaksanakan solat berjemaah secara penjarakan fizikal bertujuan mengekang penularan wabak yang boleh tersebar apabila duduk berdekatan antara satu sama lain.

Keputusan berkenaan hukum penjarakan saf solat ini telah diputuskan oleh Jawatankuasa Muzakarah Khas Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia (Jawatankuasa Muzakarah MKI) yang diurusetiaikan oleh Jabatan Kemajuan Islam Malaysia yang telah diadakan pada 21 April 2020 dan pandangan hukum ini kemudiannya telah difatwakan di semua negeri.

Rentetan dari perkembangan semasa ketika itu yang membawa kepada penularan wabak dengan terlalu cepat, Jawatankuasa Muzakarah telah melaksanakan beberapa siri perbincangan bagi membincangkan isu-isu baru yang timbul bagi mengelakkan jangkitan kepada orang ramai termasuk cadangan saf solat secara berjarak. Ia dibincangkan bagi pelaksanaan fatwa tersebut di peringkat negeri seluruh Malaysia kerana ia adalah isu yang melibatkan kepentingan nasional.

Kaedah penetapan hukum solat penjarakan saf ini mengambil kira rujukan kepada kaedah-kaedah fiqh yang disebut sebagai *al-Qawaid al-Fiqhiyyah*. Berdasarkan pandangan para ulama Usul Fiqh,

rumusan yang dapat dijelaskan berkenaan pengertian kaedah-kaedah fiqh ini ialah kaedah dalam Undang-undang Islam yang disusun dan didokumentasikan oleh para ulama untuk menjadi antara asas rujukan bagi memahami dan mengembangkan fiqh Islam tentang kaedah hukum.

Justeru dalam menetapkan hukum berkenaan penjarakan saf dalam solat, beberapa kaedah fiqh yang telah digunakan antaranya ialah yang berkaitan menolak kemudaran. Kaedah yang berkaitan antaranya ialah *al-dharar yuzal* yang bermaksud kemudaran hendaklah dihilangkan. Dalam isu berkait penularan wabak COVID-19 antara pendekatan yang sepatutnya dilakukan ialah menghilangkan kemudaran yang boleh berlaku disebabkan berhimpunnya secara beramai-ramai yang menyebabkan berlakunya sentuhan antara satu sama lain. Maka antara justifikasi yang menyebabkan penjarakan saf ini wajar dilakukan ialah dengan merenggangkan jarak saf dalam solat berjemaah.

Penetapan hukum ini juga selaras dari sudut sains dan penjagaan kesihatan bagi mengelakkan virus dan wabak penyakit tersebar dengan berleluasa. Nabi SAW pernah melarang umatnya daripada menghampiri sebab-sebab yang boleh membawa kemusnahan diri. Nabi SAW ketika menyebut berkenaan taun, baginda bersabda yang bermaksud: jika kamu mendengar taun di sesuatu tempat, jangan kamu pergi kepadanya. Jika berlaku di sesuatu tempat sedangkan kamu berada di situ, jangan kamu keluar daripadanya (Riwayat al-Bukhari dan Muslim). Malah Khalifah Umar al-Khattab pernah membatalkan hasratnya untuk ke Syam ketika wabak taun merebak di sana. Dalam sebuah hadith lain yang diriwayatkan oleh Abu Hurairah bahawa Nabi SAW bersabda yang bermaksud: larilah daripada penyakit berjangkit seperti mana kamu lari daripada singa (Riwayat al-Bukhari).

Kaedah fiqh yang seterusnya ialah *al-dharurah tubih al-mahzurah* yang bermaksud darurat mengharuskan suatu yang dilarang. Dalam konteks kaedah ini, yang menjadi keutamaan ialah merapatkan saf, namun ia bukanlah syarat sah kepada solat, tetapi lebih kepada kelebihan apabila saf solat itu dirapatkan.